

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№2 (76)
КВІТЕНЬ 2019 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

СПІВПРАЦЯ З ГРОМАДАМИ

КБЗ – ПОТУЖНА БЮДЖЕТОУТВОРЮЮЧА УСТАНОВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Одним із пріоритетів діяльності Карпатського біосферного заповідника визначено поглиблену співпрацю з територіальними громадами, які знаходяться в зоні його діяльності.

Оскільки належне збереження природних екосистем світового значення неможливе без налагодження системної роботи заповідника з територіальними громадами щодо сталого розвитку прилеглих територій та традиційному веденню господарства населенням на території заповідника. З метою взаємної підтримки та сприяння співробітництву у впровадженні екологічно відповідального, соціально вигідного, і економічно збалансованого розвитку прилеглих до заповідника населених пунктів підвищення соці-

ально-економічного добробуту територіальних громад, а також з метою збереження та невиснажливого використання природних ресурсів на території заповідника, як частини транснаціонального об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», за ініціативи адміністрації заповідника, підготовлені відповідні Меморандуми про співпрацю між біосферним заповідником, місцевою владою та органами місцевого самоврядування у Рахівському та Тячівському районах.

Слід відзначити високий рівень підтримки діяльності адміністрації заповідника всіма органами місцевого самоврядування територіальних громад зазначених районів та Тячівською районною державною адміністрацією. Щодо Рахівської районної державної адміністрації то на превеликий жаль, у останні роки адміністрації заповідника не вдається «достукатися» до керівництва району щодо налагодження більш тісної співпраці у спільному збереженні цінних природних комплексів заповідника та сталому розвитку прилеглих територій.

на 2-ій стор.

ЯК ГОСПОДАРЮВАТИ У БУФЕРНІЙ ЗОНІ СПАДЩИНИ – РУМУНСЬКА ІННОВАЦІЯ

Протягом 25-29 березня, у старовинному трансільванському місті Сібіу (Румунія) відбувся надзвичайно важливий захід, присвячений розробленню настанов щодо зонування та менеджменту об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Організаторами стали Національним управлінням лісового господарства Румунії (Ромсільва) за підтримки Міністерства водних ресурсів та лісів Румунії, а також австрійський Інститут екології (Е.К.О.) та Дунай-Карпатська Програма Всесвітнього фонду природи (WWF).

Питання менеджменту буферних зон об'єктів Спадщини є надзвичайно важливим і одночасно болючим, бо з одного боку господарська діяльність тут викликає обурення громадськості,

а з другого боку вони займають значні площі і містять величезний ресурсний потенціал. Наприклад, у Карпатському біосферному заповіднику буферна зона займає понад 31 тис. га і питання ефек-

тивного господарювання в ній лишається відкритим. Тому до цього заходу була прикута величезна увага, про що свідчить хоча б список учасників. Він включає 25 експертів із 10 європейських країн, а рівень представництва – від міністерств і відомств до наукових і громадських організацій, природоохоронних територій тощо. До речі, сюди завітав Міністр водних ресурсів і лісів Румунії п. Іоан Денеш, генеральний директор Ром-

на 2-ій стор.

РЕЦЕНЗІЇ

Книга професора Федора Гамора «Еталон європейських лісових екосистем та природоохоронної справи» (видавництво «Растр-7», Львів, 2018) увагу зацікавленого читача привертає до історичних аспектів створення та успішного розвитку Карпатського біосферного заповідника з нагоди 50-ліття створення установи.

Унікальність монографії полягає насамперед у тому, що автор не тільки брав безпосередню участь в описуванні подій, але й сам ініціював їх та реалізував, виявляючи при цьому потужний ентузіазм та глибокі знання процесів і закономірностей карпатських лісових екосистем. Розгортаючи новітню історію установи, автор справедливо констатує, що перші заповідники на теренах Карпат з'явилися за доби Австро-Угорщини, а відтак Чехословаччини. Особливо пильна увага Карпатам була виявлена з боку чеських вчених. Після Другої світової війни українські вчені, зокрема професори С. Стойко та В. Комендар, започаткували наукову роботу з охорони природи на Закарпатті. Важливо, що у цьому контексті, Ф. Гамор подає розлогі перелік імен природодослідників та назв інституцій, які зробили неабиякий внесок у розвиток за-

МОНОГРАФІЯ ФЕДОРА ГАМОРА ПРО «ЕТАЛОНИ» І НЕ ТІЛЬКИ

повідника, допомагали долати перешкоди, які траплялися на цьому шляху.

Завдяки значним зусиллям Ф. Гамора 15 лютого 1993 року Карпатський заповідник отримувє новий поважний статус – його вписано до Всесвітньої мережі біосферних резерватів. Як результат, ще інтенсивніше стала природоохоронна діяльність установи, посилилася міжнародна співпраця. В книзі особлива увага приділяється ролі трудового колективу заповідника, підтримці центральних та місцевих органів влади. Завдяки цьому вдалось створити потужну інфраструктуру для потреб наукових досліджень та освіти. Особлива роль, на мою думку, тут належить започаткованому у 1993 році всеукраїнському науково-популярному журналу «Зелені Карпати», головним редактором якого став, знову ж таки, Федір Гамор.

Активна наукова діяльність останнього особливо виявила себе в організації потужних міжнародних науково-практичних конференцій, за результатами яких опубліковано вагомий науковий збірники. Цікавими та повчальними є глави рецензовані монографії, де досліджується внесок у розвиток КБЗ Президента України Віктора Ющенка, а та-

кож представників державних органів влади та місцевого самоврядування, чинного Президента України Петра Порошенка. Для автора цих рядків особливий інтерес складає опис процесу включення карпатських букових пралісів до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з її подальшими номінаціями («Букові праліси Карпат»), «Букові праліси Карпат і давні букові ліси Німеччини», «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи»), адже, разом з професором Гамором, автор цих рядків був його активним учасником. Зрештою, ці, без сумніву, неординарні події склали окрему монографію Ф. Гамора «Всесвітнє визнання букових пралісів Карпат: історія та менеджмент» (видавництво «Тиса», Львів, 2017).

Не менш захоплюючими є сторінки видання, де постає ще одна «історія» від професора Гамора – міжнародної співпраці: зі Швейцарським федеральним інститутом лісових, снігових та ландшафтних досліджень, Університетом сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина), румунськими екологами та Союзом українців Румунії. До слова, про українсько-румунські

на 2-ій стор.

АКЦІЇ

ГОДИНА ЗЕМЛІ-2019

6 квітня працівники Карпатського біосферного заповідника організували екологічну акцію «Година Землі-2019» при фінансовій підтримці Рахівської міської ради. Мета заходу – показати необхідність об'єднання дій для боротьби зі зміною клімату, що природа не є невичерпним ресурсом, і змінювати свої звички щодо Землі потрібно вже зараз.

Охочими долучитись до акції виявились п'ять організацій міста – КБЗ, виконком та міськрада, Рахівська райлікарня, відділи культури і освіти мо-

лоді та спорту Рахівської РДА. Розпочався екологічний захід, як годиться із прибирання

на 3-ій стор.

ТРЕНІНГ АГРОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Працівники відділу рекреації та сталого розвитку Карпатського біосферного заповідника взяли участь в 4-денному тренінгу з розвитку агротуристичної діяльності з прив'язкою до продукції з географічним зазначенням. Цей напрямок для біосферного заповідника є новим і досить цікавим, оскільки він гармонійно вписується, як в процес рекреаційної діяльності установи, так і сприятиме втіленню концепції сталого розвитку регіону.

Тренінг проходив з 26 лютого по 1 березня на базі Рахівської РДА під гаслом: «Як допомогти туристам відкрити для себе гучульську овечу бриндзу на вашій полонині чи у вашому господар-

стві». Тренінгові програма «Агротуризм, найкращий спосіб просування традиційних продуктів з географічним зазначенням», організована спільними зусиллями відділу агропромислового розвитку райдержадміністрації, ГС «Асоціація виробників традиційних карпатських високогірних сирів» із залученням експертів Проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні». Експертами з Франції виступили Еммануель Мінгассон та Стефані Дагерієр, котрі спеціалізуються на розвитку і маркетингу традиційних Альпійських сирів, зокрема у туристичному регіоні Савойя, який є подібним

на 2-ій стор.

ПРИРОДА КАРПАТ НА ВИСТАВЦІ «ДИКЕ МИСТЕЦТВО» В АВСТРІЇ

ВЕРНІСАЖ

Виставка в м. Тамсверг, Австрія, розпочалася 22 лютого і тривала протягом двох місяців. Наступного року експозиція

подорожуватиме Італією та Німеччиною, долучаючи нові роботи, які будуть створені на новому Пленері «Дикого Мистецтва», який заплановано провести в Дикій Природі Італії, національний Парк Маслла, куди запрошуються всі бажаючі митці (інформація та реєстрація за посиланням: <https://wilderness-society.org/join-us-for-our-next-adventure-wildart-2019/>).

На вернісажі була представлена велика різноманітність мистецьких

на 3-ій стор.

КБЗ – ПОТУЖНА БЮДЖЕТО-УТВОРЮЮЧА УСТАНОВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

на 1-й стор.

Для прикладу, якщо Меморандум у межах Тячівського району повністю підписано та введено у дію ще 08.10.2018 року то аналогічний Меморандум у межах Рахівського району до цього часу не запущено через не підписання його головою. Незважаючи на це, адміністрація КБЗ постійно наполегливо працює над поглибленням співпраці з територіальними громадами прилеглих населених пунктів та залученням додаткових коштів для їх соціально-економічного розвитку.

Цьому сприяє чітка і відповідальна позиція Мінприроди України у плані підтримки територіальних громад на державному рівні, що розташовані у зоні діяльності природоохоронних установ. Так, відповідно до змін у кошторисі доходів і витратів на 2019 рік для КБЗ на сплату земельного податку із загального фонду державного бюджету виділено 29010,5 тис. гривень. Зазначені кошти будуть перераховані заповідником на рахунок 15-ти сільських, селищних та міських рад у Рахівському, Тячівському та Хустському районах, у сумарно обчислених на підставі встановлених ставок земельного податку.

Зважаючи на спільні інтереси з підтримки під'їзних доріг до полонин на території заповідника, виконання інших природоохоронних, еколого-освітніх та рекреаційних заходів адміністрація КБЗ пропонує вищезазначеним місцевим радам, спрямувати частину отриманих коштів на заходи щодо охорони навколишнього

природного середовища у відповідності до ст. 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та розробленим відповідним програмам.

Такі дії повністю відповідають підписаним Меморандумам про співпрацю в збереженні і невиснажливому використанні природних комплексів КБЗ, як частини транснаціонального об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Та реалізація концепції сталого розвитку на прилеглих до нього територіях та Деклараціям про співпрацю між Карпатським біосферним заповідником (резерватом) та 17-тма громадами Тячівського та Рахівського районів щодо визначення, у рамках програми «Людина і біосфера» територій зазначених населених пунктів, як територій сталого розвитку (transition area).

Таким чином 2019 рік стане одним з найуспішніших за всю попередню 50-річну історію функціонування заповідника у плані фінансової підтримки територіальних громад прилеглих до заповідника територій. Для порівняння, якщо заповідник у 2018 році перерахував у якості податків і зборів до державного і місцевого бюджетів 10 млн. 273 тис. 900 гривень то у 2019 році ці виплати зростуть щонайменше у чотири рази і стануть потужною допомогою місцевим громадам у вирішенні першочергових питань їхнього розвитку.

Микола РИБАК,
в.о. директора КБЗ, заслужений природоохоронець України.

ЯК ГОСПОДАРЮВАТИ У БУФЕРНІЙ ЗОНІ СПАДЩИНИ-РУМУНСЬКА ІННОВАЦІЯ

на 1-й стор.

сілви п. Джордже Мігайлеску та інші високопосадовці, щоб привітати учасників і висловити підтримку та зацікавленість у результатах їх роботи. Україна в Сібіу була представлена в.о. директора КБЗ п. Миколою Рибакком та автором цих рядків.

Першого дня учасники відвідали національний парк «Коз'я», де знаходяться дві складові частини об'єкта Спадщини. Екскурсія мала за мету наочно продемонструвати з якими труднощами стикається адміністрація парку в процесі управління буферною зоною. Наступні два дні учасники працювали в камеральних умовах. Першочергово вони обмінялися інформацією про національні особливості використання буферних зон та господарювання в них. Особливий інтерес був прикутий до специфічних аспектів менеджменту, як от боротьба з пожежами і шкідниками, використання полонин, доступ громад тощо, які недостатньо прописані в номінаційному досьє. За результатами обговорення викристалізувалася спільна позиція щодо вироблення єдиного переліку заходів та дій у вигляді настанов, які можна було б застосовувати на території буферних зон об'єкта Спадщини, і який був би погоджений всіма 12-ма країнами-учасницями.

Подальша робота полягала в обговоренні основних функцій буферної зони в контексті її менеджменту, наприклад охорони, зв'язності, збереження ландшафтів, сталого використання тощо. Був зроблений аналіз загроз (по-

точних та потенційних), розглянуто питання кліматичних змін, використання ресурсів, сталого туризму та ін. Напрацьовані результати будуть відображені у згаданих вище настановах.

Несподіваним результатом дискусії стала ідея поділити буферну зону на дві підзони в залежності від функцій, які на них покладаються. Мова йде про захисну зону і зону збереження та сталого використання ландшафтів. Для апробації такого нововведення було організовано роботу в трьох групах, кожна з яких повинна була незалежно одна від одної проаналізувати можливі плюси і мінуси. У підсумку з'ясувалося, що усі робочі групи визнали такий поділ не тільки позитивним, але й таким, який допоможе вирішити багато прикладних проблем практичного менеджменту.

Логічним підсумком заходу стало обговорення наступних кроків. Було вирішено, що кожна країна проаналізує запропонований комплекс управлінських заходів для територій буферних зон, і їх висновки будуть враховані під час завершення процесу розроблення відповідних настанов, які в свою чергу будуть представлені для остаточного затвердження на черговому засіданні Спільного Комітету з управління об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

Василь ПОКІНЬЧЕРЕДА,
заступник начальника відділу НДР і міжнародної співпраці, секретар Національної керівної групи об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО.

на 1-й стор.

природоохоронні взаємини наш активний автор теж нещодавно видав у Львові чергову монографію «Україна-Румунія: мости народної дипломатії» (2018)... Остання глава рецензованої монографії написана пером відомого природодослідника, професора П'єра Ібіша з Німеччини і містить окремі штрихи біографії автора. Особливо афористично звучить сентенція: «Якщо б кожен екорегіон світу мав свого Гамора, то ми б вже жили на зовсім іншій планеті!». Вона аж ніяк не дисонує, навпаки перекується з епіграфом на титулі книги – рядками зведеного українського поета Василя Кухти: «Мало зосталося... мало – Тих, що пізнали суть... Та на тарелі, мамо, Славу не нам несуть...» («Гори страшні, горбаті...»). І тут нічого не вдієш: такими вже суперечливіми є наші сьогоденні реалії.

На завершення цієї короткої рецензії не можу не втриматися, щоб в черговий раз не зауважити про «еталони»: завдяки професору Ф. Гамору КБЗ став одним з найпотужніших наукових

МОНОГРАФІЯ ФЕДОРА ГАМОРА ПРО «ЕТАЛОНИ» І НЕ ТІЛЬКИ

та еколого-освітніх центрів Карпатського регіону, широко визаним у всьому світі. Його внесок у збереження природних екосистем, сталий розвиток Карпат – потужний і неоціненний. Будемо

сподіватися на щасливе продовження історії природоохорони Карпат!

Іван ВОЛОЩУК,
доктор наук, професор,
м. Татранська Ломніца, Словаччина.

ТРЕНІНГ АГРОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

на 1-й стор.

до Карпатського за своїми природними умовами. А національним експертом був Тарас Антонюк, який спеціалізується на розвитку сільських територій в Карпатському регіоні. Робота базувалася на представленні досвіду, конкретних прикладів з України та Франції, результатів опитування туристів та на висновках і рекомендаціях експертів.

Учасниками тренінгу стали вівчарі, власники фермерських та особистих селянських господарств, туристичні гіді та представники інших сторін, зацікавлених у розвитку туристичної галузі району. Основною ідеєю навчання було об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін у пошуку шляхів просування продукту, що претендує на Географічне зазначення «Гуцульська овеча бриндза», через агротуристичну діяльність на полонинах. До речі, овеча бриндза є першим в Україні продуктом, який претендує на отримання статусу продукту з географічним зазначенням вже найближчим часом. Довідково: географічне зазначення є знаком, що наноситься на продукт і посвідчує його високу якість, довгу традицію виробництва і особливий зв'язок з територією, де його виготовляють. Завдяки цьому споживачі та туристи, купуючи такий продукт, отримують гарантовану якість зі специфічними регіональними характеристиками.

Протягом тренінгу учасники мали змогу ознайомитися з історією розвитку виробництва сирів з географічним зазначенням у Франції та просування продукції шляхом розвитку агротуристичної діяльності. Дізнатися більше про правила роботи з цільовими споживачами, а також про труднощі, з якими стикаються виробники подібних сирів у Франції, та

про типові помилки, яких варто уникати. В ході роботи експертами запропоновано ідею розвитку агротуристичного продукту «Візит на полонину», який, на їхню думку, є найбільш ефективним способом просування Гуцульської овечої бриндзи та додатковим джерелом доходу для виробників сиру, що працюють у складних умовах господарювання у гірській місцевості. Вони намагалися донести до аудиторії, що продукт не слід розглядати просто як сир, чи в нашому випадку бриндза, а як цілісний продукт, який реалізується і куди входить і його історія, і унікальність, і традиційність, і висока якість та корисність. Пояснювалося як правильно донести цю ідею до споживачів, тобто пропагувалася ідея, що бриндза – це не просто сир!

В свою чергу, учасники мали можливість поділитися власним досвідом агротуристичної та екскурсійної діяльності, розповісти про свої успіхи та складнощі в роботі з туристами при демонстрації полонинського господарювання. Ключовою темою тренінгу було знайомство зі структурою об'єднання виробників традиційних сирів Франції і механізми його роботи. Кожен такий виробник має свій власний логотип і торговий знак, проте в рамках місцевої асоціації співпрацює з іншими виробниками в регіоні, які в свою чергу входять до Головної асоціації виробників традиційних сирів Франції, тобто така собі багаторівнева структура.

Приємним сюрпризом для учасників стала дегустація французьких сирів з географічним зазначенням з демонстрацією всіх відповідних ознак сирів, що володіють географічним зазначенням. Всього було запропоновано скуштувати три такі сири: «Рєблошон», Том де Савуа та Сент

Марселлін (St Marcellin). Також розглядався сам процес дегустації, які відчуття задіяні при цьому і як розрізнити смаки та аромати, на що звертати увагу в першу чергу, як правильно все описувати.

Не обійшлося і без подарунків та славнозвісної гостинності місцевих мешканців. Учасники тренінгу пригостили всіх стравами місцевої кухні домашнього приготування, з додаванням Гуцульської овечої бриндзи; найстарший екскурсовод району, географ, поет Олексій Калько привітав всіх жінок із наближенням жіночого свята, а також прочитав власні вірші про край, «Гуцульський Париж», гори і природу. Від КБЗ експертам було вручено подарункові набори інформаційних матеріалів про установу; також голова ГС «Асоціація виробників традиційних карпатських високогірних сирів» Анатолій Павлюк висловив щире подяку і сподівання на подальшу співпрацю та якнайшвидше присвоєння Гуцульській овечій бриндзі географічного зазначення, та вручив експертам на добру згадку книгу «Золота земля. Фотоподорож Рахівщиною». На згадку про зустріч голова районного товариства Всеукраїнського об'єднання «Гуцульщина» Іван Беркела вручив іноземній делегації подяки за проведену роботу.

За результатами тренінгу всі учасники отримали задоволення від цікавого спілкування та дізналися багато нового про сирні традиції Франції, а також отримали можливість поглянути на звичні речі під незвичним кутом. Корисним було і налагодження зв'язків між гідями та власниками фермерських господарств і виробниками овечого сиру для обміну ідеями та створення спільних агротуристичних продуктів.

Відділ рекреації та сталого розвитку КБЗ.

ГОДИНА ЗЕМЛІ-2019

на 1-й стор.

сміття території амфітеатру «Буркут» після, майже сорок учасників змагались у екологічному брейн-рингу.

Для гри були сформовані команди міськради, освітян, природоохоронців, медиків та працівників культури. Вони, протягом п'яти турів відповідали на запитання, виконували завдання та відгадували різні кросворди, екологічні схеми та інше, що стосувалося проблем забруднення довкілля. Внаслідок безкомпромисної боротьби третє місце посіла команда працівників КБЗ «Едельвейс», другими стала

команда медиків Рахівської райлікарні «Говерла», а перше місце здобули освітяни шкільного міста «Альма-матер». Всі команди отримали подяки та грамоти, а переможці – кубки.

Нагороди учасники акції отримали з рук заступника директора КБЗ, доктора біологічних наук, професора, заслуженого природоохоронця України Федора Гамора. Він, також виступив з підсумковою промовою та наголосив про важливість проведення подібних заходів та збереження природи. Звучали протягом події й інші заклики берегти Землю, і теза, що ми не успадкували природу від своїх бать-

ків, ми її позичили у своїх дітей, і цим повинен керуватись кожен.

Ігор КАЛЬБА,
завідувач Музеєм екології гір.

ЗБЕРЕЖЕМО ПЕРШОЦВІТИ!

Наприкінці календарної зими у Карпатському біосферному заповіднику стартувала щорічна природоохоронна акція «Збережемо першоцвіти!» Проведення різноманітних заходів з дітьми в рамках цієї акції має на меті збереження ранньоквітучих видів рослин від повного знищення, адже, як відомо, практично усі види першоцвітів України потребують охорони.

Працівники відділу екологічної освітньо-виховної роботи Карпатського біосферного заповідника зробили акцент на одній із найбільш привабливих перших квіток нашого краю. Це шафран Гейфелів – вид, що занесений до Червоної книги України у статусі «Неоцінений». В акції взяли участь учні 5-8 класів Богданської ЗОШ I-III ст., учні молодших класів (1-3) Рахівської ЗОШ I-III ст. №2, учні 2 класу Костилівської ЗОШ I-III ст. та вихованці Костилівського ЗДО. Екоосвітяни провели для школярів майстер-клас з виготовлення шафрану із гофрованого паперу, а з маленькими вихованцями садочка май-

стрували барвисті листівки, які прикрасили паперовими першоцвітами. І, звичайно, з розповіді фахівців природоохоронної установи діти чимало дізналися про весняну флору нашого краю. Щиро вдячні всім вчителям та вихователям за активну участь і співпрацю!

Першоцвіти прекрасні, але тільки в їх природному середовищі існують, адже зірвані квіти «живуть» лише кілька днів. Тож, замість букета, який зів'яне за кілька днів, отримуйте емоції від побаченої краси природи!

Ельвіра АНГЕР,
провідний фахівець відділу екологічної освітньо-виховної роботи КБЗ.

СЛОВО НА ЗАХИСТ ЗБЕРЕЖЕМО КРАСУ ДОВКІЛЛЯ

Щороку, в березні-квітні, Міністерство екології та природних ресурсів України спільно з Міністерством внутрішніх справ України і працівниками Карпатського біосферного заповідника та екологічними громадськими організаціями проводять всеукраїнську екологічну акцію «Першоцвіти». Мета якої – охорона рідкісних весняних квітів та боротьба з їх незаконною торгівлею.

Більшість першоцвітів занесені до Червоної книги України, тому що надзвичайна декоративність і ранні терміни цвітіння стали причиною їх інтенсивного винищення людиною. Найяскравіше ця тенденція простежується на прикладі першоцвітів, які збираються головним чином для продажу. Щороку за сезон (з лютого по квітень) в Україні незаконно збирається і реалізується близько 20 млн. першоцвітів, занесених до Червоної книги України.

Першоцвіти – це унікальні рослини. Вони з'являються на світ відразу ж, як тільки в лісі з'являються перші проталини, і швидко розвиваються, не дивлячись на весняну прохолоду. Всі вони мають невеликі розміри і короткий вегетаційний період. Через кілька днів після початку вегетації квіти вже цвітуть, а в більшості з них у травні-червні з'являються плоди. Першоцвіти є ефемероїдами, тобто багаторічними рослинами з коротким весняним циклом розвитку та періодом спокою влітку. Основною функцією квітки таких рослин є утворення насіння, відсутність якого – це шлях до виродження популяції. Не треба забувати, що до букетів потрапляють завжди найкращі та найздоровіші квіти. Залишені ж суцвіття формують слабке насіння – дрібне, деформоване, нестійке до хвороб і шкідників. Якщо Ви зірвали стеблину з трьома квітками – це означає, що загинуло близько 45-60 насінин. І як наслідок – відсутність нових рослин і зменшення популяції. Потрібно також пам'ятати про те, що молода рослинка зацвітає на 5-8 році свого життя. Якщо зривання квітів носить масовий характер, це може привести до повного зникнення даного осередку рослин,

оскільки при зриванні квітів, частіше за все, цибулина та корінь ушкоджуються, що позбавляє цибулину можливості набратися сил. Це може призвести до того, що вона взагалі не проросте наступного року.

Ранньовесняні квіти є найуразливішими серед усіх дикорослих рослин. Проведені дослідження показали, що більшість першоцвітів не відновлюються на лісосіках, де проведено суцільні рубки. Це пов'язано з тим, що на звільнених від лісу схилах відбуваються інтенсивні ерозійні процеси, під час яких вимивається не тільки верхній шар ґрунту, що містить багато поживних речовин, але й насіння, проростки та підземні органи рослин.

На території Карпатського біосферного заповідника охороняються такі першоцвіти: шафран Гейфелів або ще його називають крокусом, першоцвіт весняний, білоцвіт весняний, підсніжник білосніжний, еритроній собачий зуб, сон білий, скополія корніолійська, лунарія оживаюча, ведмежа цибуля тощо. Всі вони занесені до Червоної книги України. Працівники заповідника проводять значну просвітницьку, еколого-освітню та виховну роботу через засоби масової інформації, а також серед місцевого населення, туристів та учнів загальноосвітніх шкіл. Лісова охорона та служба державної охорони КБЗ не тільки охороняє, але й проводить фенологічні спостереження за циклом розвитку першоцвітів на фенологічних пунктах та маршрутах. Зібрана під час спостережень інформація за-

носяться до фенологічних карток, які потім вивчаються науковцями заповідника. Першоцвіти мають, як естетичне, так і практичне значення. Частина з них є не тільки гарними і декоративними, а ще й цінними лікарськими рослинами, пилюконасами та медоносами. Завдання природоохоронної акції «Першоцвіти» – привернути увагу громадськості до проблеми охорони ранньоквітучих лісових рослин і спрямувати зусилля учнів, молоді та пересічних громадян на практичні дії щодо захисту першоцвітів. Нехай лісові квіти тішать око, серце і душу всіх тих, хто прийде слідом за Вами у ліс!

Тетяна РЕГУШ,
технік-лаборант ботанічної лабораторії КБЗ,
Василь РЕГУШ,
провідний інженер відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці КБЗ.

ПРИРОДА КАРПАТ НА ВИСТАВЦІ «ДИКЕ МИСТЕЦТВО» В АВСТРІЇ

на 1-й стор.

робіт, пов'язаних з Вілдернесом (Дикою Природою) та дикими тваринами з різних проектів, які Європейське Товариство Дикої Природи організувало минулого року. Окреме місце тут відведено роботам, створеним на мистецькому Пленері в Синевірі (серпень 2018 року.), про який ми вже попередньо писали на сторінках наших друкованих та електронних ЗМІ. Кілька митців-учасників вищезгаданого Пленеру взяли участь в офіційному відкритті вернісажу. Серед них були й представники України: Руслан Глеб, працівник КБЗ, та Світлана Кирлик художник з м. Ужгород, які достойно представили нашу країну і навіть до відкриття виставки встигли намалювати картини з краєвидами м. Тамсвега, які згодом подарували муніципалітету міста, який взяв участь в офіційному відкритті. Інформацію про подію було висвітлено в місцевій пресі під заголовком «Дике Мистецтво» в ратуші м. Тамсвег («Wilde Kunst» im Rathaus Tamsweg).

На відкриття виставки зібралося чимало відвідувачів всіх вікових категорій. Для мешканців Карпатського регіону ця подія теж знакова, адже тут було представлено картини, які відображають природу нашого мальовничого краю. Крім того, тут були представлені роботи молодого художника Руслана Глеба, вихідця з смт Великий Бичків. Руслан – старший науковий співробітник лабораторії лісознавства Карпатського біосферного заповідника. Натхнення митець черпає з мальовничої природи нашого краю, і працює з аквареллю, акрилом, а найбільш фактурні роботи виконані пастеллю. Останні вимагають особливої техніки, адже ці картини малюються пальцями, без додаткових інструментів.

Ми пишаємося талановитими представниками нашого краю і сподіваємося на подальшу співпрацю в рамках Європейської Мережі Дикої Природи.

Ірина ЙОНАШ,
заступник начальника відділу рекреації та сталого розвитку КБЗ.

Многая, благая літ...

У травні – червні цьогоріч ювілейні роковини від днів народження урочисто відзначатимуть працівники Карпатського біосферного заповідника:

Тетяна Миколаївна АНТОСЯК, старший науковий співробітник ботанічної лабораторії (55 р. – 02.05);

Юрій Васильович ПРИИМАК, майстер з охорони природи Червоногірського ПНДВ (55 р. – 05.05);

Ярослав Васильович ЮРКУЦ, інспектор з охорони ПЗФ Кевелівського ПНДВ (65 р. – 24.05);

Іван Андрійович ЦІРИК, інспектор з охорони ПЗФ Широколужанського ПНДВ (60 – 26.05);

Валентина Іванівна ДУМЕН, сторож Трибушанського ПНДВ (60 – 28.05);

Микола Іванович ДЕМ'ЯНЧУК, майстер з охорони природи Широколужанського ПНДВ (70 – 01.06);

Геннадій Юрійович БЕЛОВ, начальник транспортно-енергетичної дільниці (65 – 01.06).

*Незабутніх вражень, щасливих подій,
Здійснення задумів, втілення мрій!
Хай прекрасним цвітом шлях життя рясніє,
Справджуються завжди заповітні мрії.
Хай палають у серці почуття високі,
А доля дарує повні щастям роки.
Хай пахучим цвітом стелиться дорога,
Хай відходять вдалеч горе і біда,
Хай же будуть щастя і міцне здоров'я.*

Адміністрація заповідника.

● НЕ БУДЬМО БАЙДУЖИ ВЕСНЯНІ «ПЕРШОЦВІТИ»

Весна – чудова пора року, кожен з нас відноситься до неї по-різному. Вона приносить тепло, можливість подихати ароматом свіжих весняних квітів, цвітучих дерев, відпочити та милуватися красою природи після довгої зими. Але сходить сніг і разом з тим починають показуватися різнокольорові декоративні «першоцвіти», на жаль, це не весняні рослини, а купа сміття вздовж берегів річок, лісів та навіть біля власних помешкань.

Однією з проблем екологічного забруднення можна вважати низький рівень свідомості населення, які не замислюючись просто викидають сміття будь-де, за принципом «подалі від свого подвір'я». Особливо люди, які мешкають поблизу річок та струмків взяли собі за «обов'язок» викидати абсолютно все сміття туди: починаючи від недоїдків, побутового сміття та навіть до туш загиблих домашніх тварин (неодноразові випадки). Забруднюючи та заражуючи воду річок та струмків, не кажучи вже про те, якої шкоди це завдає живим організмам, особливо тим що занесені до Червоної книги.

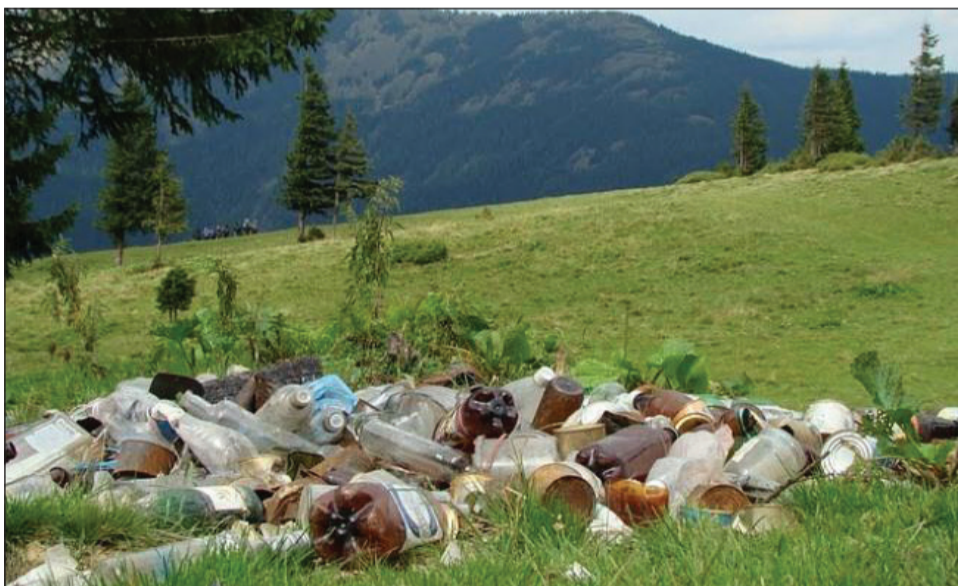
Нині проблема засмічення навколишнього середовища дуже серйозна по всій планеті. Деякі країни переходять на альтернативу поліетилену та пластику запроваджуючи папір, застосовуючи багаторазові пакети і навіть налагодили систему пе-

реробки та утилізації сміття, заробляючи на цьому.

В Україні занадто багато проблем зі сміттям: для нього немає місця, воно постійно горить, забруднює стічні води та ґрунт. Використовуючи досвід інших країн ми можемо впоратись з цією проблемою. Але поки що, нам залишається відповідальніше ставитись до власного непотребу.

Чисті місця відпочинку, береги річок, ліси – обличчя та візитівка нашого туристичного Карпатського регіону. Тисячі туристів щорічно відвідують наш край, щоб подивитись на красу природи. Не будьмо байдужі до навколишнього середовища, підтримуємо його в чистоті, адже це наш дім в якому ми живемо. «Україна починається з кожного з нас!»

Ярослав БОЧКОР,
провідний інженер відділу
служби державної охорони ПЗФ КБЗ.

○ УВАГА!

БЕРЕЖІМО ЛІС ВІД ПОЖЕЖ!

З настанням весни все більше бажаючих відпочити на природі, а разом із виїздом до лісу чи у гори відпочиваючі розпалюють багаття. Однак під час розваг на свіжому повітрі люди не часто дбають про техніку безпеки поводження з вогнем, що часто призводить до пожеж. За декілька хвилин полум'я може знищити значну площу лісових масивів, завдавши при цьому шкоди диким тваринам, комахам, птахам та знищити багато видів рідкісних рослин.

Щороку службою державної охорони заповідника разом з Рахівською міською радою та сільськими радами проводиться підготовка до пожежонебезпечного періоду. Розробляються та затверджуються оперативномобілізаційні плани гасіння лісових пожеж, поновлюються списки добровільних пожежних дружин. Крім того, працівниками служби державної охорони влаштовуються проти-пожежні розриви та мінералізовані смуги, здійснюється догляд за смугами та розривами, які було прокладено раніше.

Щоб запобігти цьому лиху у спекотну і суху погоду громадянам необхідно дотримуватись основних правил пожежної безпеки в лісах України, які обмежують ризик виникнення пожежі під час перебування у лісі та природному середовищі (поля, луки, парки).

Згідно зі статтею 77 Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» порушення вимог пожежної безпеки в лісах тягне за собою накладення штрафу від п'яти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від п'ятнадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі, тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від п'ятнадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів дохо-

Протягом пожежонебезпечного періоду **заборонено**:

- палити, кидати в лісі непогашені сірники, недопалки;
- випалювати траву та інші рослинні рештки на землях лісового фонду, а також на інших земельних ділянках, що безпосередньо примикають до лісі;
- розводити багаття у лісі;
- залишати у непередбачених для цього місцях обмашене, просочене бензином, гасом, мастилом або іншими горючими речовинами ганчір'я тощо;
- заправляти у лісі паливні баки під час роботи двигуна;
- звалювати та спалювати у лісових насаджених сміття, будівельні залишки, побутові та горючі відходи тощо.

дів і на посадових осіб – від тридцяти п'яти до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відшкодування матеріальної шкоди за нанесені збитки.

Тому важливо дотримуватись правил пожежної безпеки. Місце для вогнища краще викласти з каміння, подалі від стіни лісу. Залишаючи місце відпочинку обов'язково залийте вогнище водою та одночасно приберіть за собою сміття. Якщо дотримуватись цих правил то й відпочинок піде на користь і природі не буде завдано шкоди.

Бережімо ліс від пожеж!

Юлія БОЙКО,
провідний інженер відділу
служби державної охорони ПЗФ КБЗ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТТИ ЧИ ЗАКОНІТІ З ПРИРОДОЮ!

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркела,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано в ТзОВ «Карпатський акцент»,
вул. Б. Хмельницького, 81б, м. Калуш.

Замовлення № 8639

Тираж – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року